ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ • ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2003

ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΒΙΒΛΟΣ Δ΄

Ὕμνοι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου

ΨΑΛΛΕΙ ΧΟΡΟΣ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 9

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 13

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΑ ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ 17

ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ 28

ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ ΥΜΝΩΝ 30

ΜΟΥΣΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ ΥΜΝΩΝ 123

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κεφάλαιον τῶν ἑορτῶν ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου. Ἐκπλήρωσις τοῦ ἀπ' αἰῶνος μυστηρίου. Καὶ τὸ μυστήριον εἰς τὸ ὁποῖον ὑπουργεῖ ἡ ἔμψυχος κιβωτός, ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος, εἶναι κεκαλυμμένον καὶ ἄψαυστον διὰ τοὺς ἀμυήτους, τοὺς μὴ βιοῦντας τὴν θείαν Χάριν. «Ὡς ἐμψύχῳ Θεοῦ κιβωτῷ, ψαυέτω μηδαμῶς χεὶρ ἀμυήτων».

Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριὴλ εἰς τὴν Ἀειπάρθενον Κόρην τὴν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ἀνερμήνευτον σύλληψιν, ἀποκαλύπτει ἔκθαμβος τὴν προαιώνιον βουλὴν τοῦ Κτίστου καὶ Δημιουργοῦ, τὴν συγκατάβασίν Του ἕως καὶ δούλου μορφῆς.

Χαρᾶς εὐαγγέλια μηνύει ὁ Γαβριὴλ πρὸς τὴν Ἁγίαν Παρθένον καὶ δι' αὐτῆς εἰς ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἑορτάζει ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὴν καλὴν ἀγγελίαν τῆς λυτρώσεώς της ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς κακίας, τῆς ἁμαρτίας, τοῦ θανάτου. Συνεορτάζουν αἱ ἀγγελικαὶ ταξιαρχίαι καὶ ἐπιθυμοῦν παρακύψαι εἰς τὰ ἄπειρα ἀγαθά, τὰ ὁποῖα οἰκειοποιεῖται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις διὰ τῆς παναγεστάτου ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Λόγου.

Ἡ ὑπερβάλλουσα καθαρότης τῆς Παναχράντου Παρθένου ἐξέπληξε τὰ ἀγγελικὰ τάγματα, ἀλλὰ καὶ

Ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ. Λεπτομέρεια ἀπό τόν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου. Εἰκόνα ἐπιστυλίου. 12ος αἰ.

The Archangel Gabriel. Detail from the Annunciation of the Theotokos. Icon from an epistyle. 12th c.

L'Archange Gabriel à l'Annonciation. Détail d'une frise d'iconostase en bois. XIIème siècle.

αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ προσείλκυσεν ἐκ τῶν πατρικῶν κόλπων καὶ διὰ τῆς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ συλλήψεως ἔφερεν ἐν χρόνῳ εἰς τὸν κόσμον τὸν ἄχρονον καὶ ἄπειρον Κύριον.

Ὁ προάναρχος, ὁ ἀόρατος, ὁ ἀκατάληπτος, ὁ πανσθενουργὸς καὶ παντεχνήμων Θεὸς Λόγος γίνεται ἄνθρωπος «ἵνα θεὸν τὸν Ἀδὰμ ἀπεργάσηται»· ποία μεγαλυτέρα εὐλογία; Τώρα ὁ θνητὸς ἄνθρωπος διὰ τῆς ὑποστατικῆς ἀρχῆς γίνεται ἄναρχος, ἀΐδιος, ἀθάνατος, θεὸς κατὰ Χάριν. Τὰ ἀπερίγραπτα αὐτὰ ἀγαθὰ ἐδωρήθησαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τῆς Κεχαριτωμένης Δεσποίνης· «Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά Σου» (Λουκ. 1,38). Διὰ τῆς παρακοῆς τῆς προμήτορος ἡ ἀνθρωπίνη φύσις συνετρίβη, διὰ τῆς ὑπακοῆς τῆς Θεομήτορος ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀνίσταται καὶ ἵσταται διὰ παντὸς εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις ἐξωραΐζει τὴν διήγησιν, ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον σχετικῶς μὲ τὸν Εὐαγγελισμόν· ἐγκωμιάζει τὸ θεότευκτον, πνευματικὸν κάλλος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τὸ ἀμήχανον καὶ ἀπερίγραπτον· μεταφέρει μὲ ἕναν ἰδιαιτέρως ἐκφραστικὸν τρόπον τὰ ὑψηλὰ θεολογικὰ νοήματα τῆς ἑορτῆς εἰς τοὺς ἀκροατὰς τῶν ὕμνων.

Ἡ Ἱερὰ ἡμῶν Μονὴ τελεῖ τὴν ἐφέστιον πανήγυρίν της εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ἀφοῦ τὸ Καθολικὸν αὐτῆς τιμᾶται εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν. Κατὰ τὴν δεκαεξάωρον, ὡς συνήθως ὁλονυκτίαν, οἱ μοναχοὶ «διὰ καρπῶν χειλέων» ὑμνοῦν καὶ μεγαλύνουν τὴν Ὑπερύμνητον Παρθένον, οἱ δὲ φιλόμουσοι καὶ εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ ἀπολαμβάνουν τοὺς ὑπερόχους θεομητορικοὺς ὕμνους. Ὕμνους τοὺς ὁποίους συνέθεσαν καὶ ἐμελοποίησαν οἱ θεσπέσιοι ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ὑμνογράφοι καὶ λάτρεις τῆς Θεοτόκου, οἱ ὁποῖοι ἐτρώθησαν μὲ πόθον ἀπαθῆ καὶ μετεβλήθησαν αἱ καρδίαι αὐτῶν εἰς κιθάρας μουσουργικὰς ἐπάνω εἰς τὰς

ὁποίας τὸ πλῆκτρον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνέθεσε τὰς παναρμονίους αὐτὰς μελῳδίας πρὸς χάριν καὶ δόξαν τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας.

Συνέχεια τῆς ἐκδοτικῆς σειρᾶς ὑπὸ τὸν τίτλον «Βατοπαιδινὴ Μουσικὴ Βίβλος» ἀποτελεῖ καὶ ὁ παρὼν ψηφιακὸς δίσκος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ χορὸς τῶν Βατοπαιδινῶν Πατέρων ἀποδίδει μέλη τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα ἐμελοποιήθησαν ὑπὸ τῶν Βατοπαιδινῶν μοναχῶν Ἰωάσαφ, Ματθαίου καὶ Σπυρίδωνος.

Εὐχόμεθα ἡ θεία Χάρις νὰ αὐξάνῃ τὸν θεομητορικὸν πόθον εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀκροατῶν τῶν ἱερῶν τούτων ᾀσμάτων.

Ὁ Καθηγούμενος
τῆς Ἱερᾶς Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου

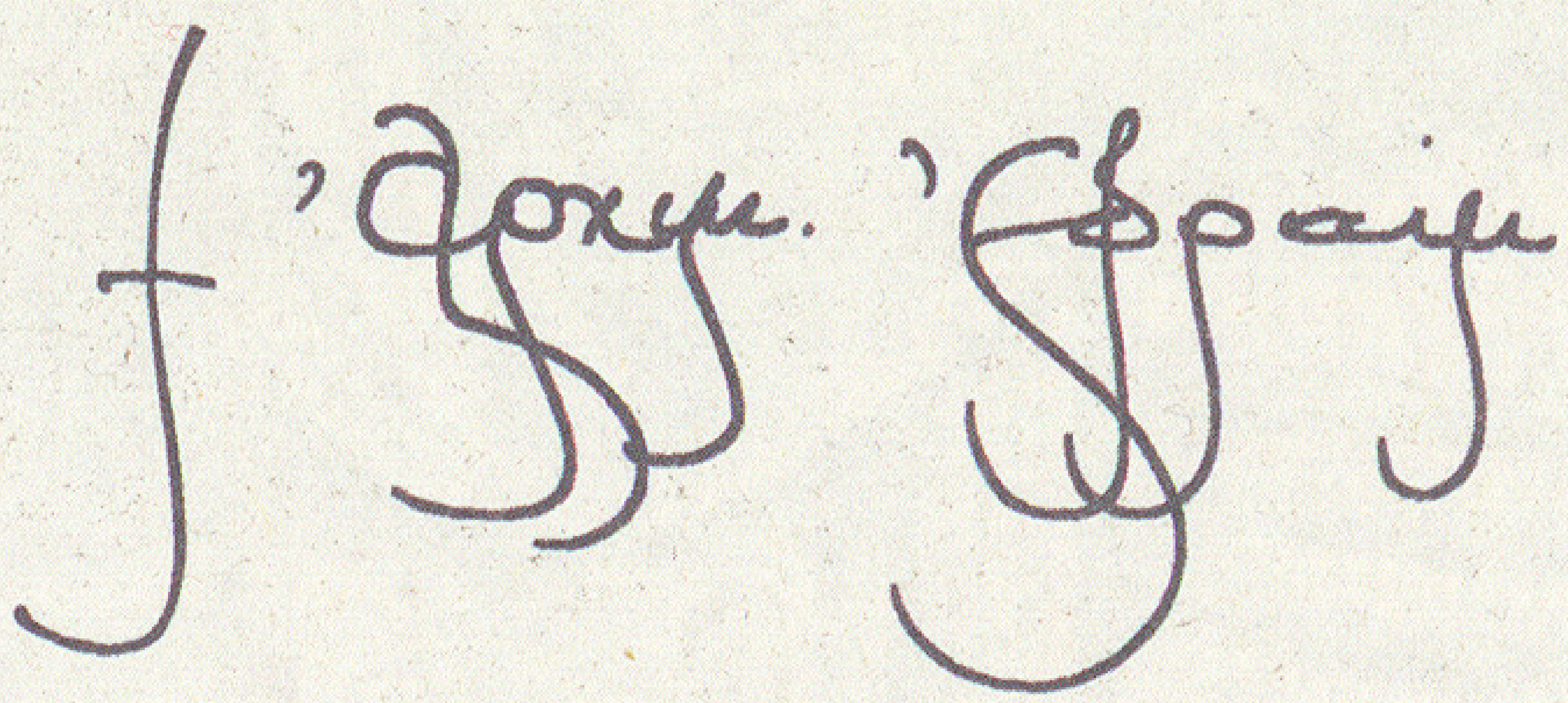

Ἀρχιμανδρίτης Ἐφραὶμ

ΟΑΡ
ΓΑΒΡΙΗ

ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ Α΄ ΔΙΣΚΟΥ

1. «Βουλὴν προαιώνιον...» 9.17
   «Φαίνῃ μοι ὡς ἄνθρωπος...»
   «Θεὸς ὅπου βούλεται...»
Στιχηρὰ Προσόμοια εἰς τὸ "Κύριε ἐκέκραξα". Ἦχος πλ. β΄. Ὅλην ἀποθέμενοι.

2. «Ἀπεστάλη ἐξ οὐρανοῦ...» 28.35
Δοξαστικὸν Ἑσπερινοῦ. Ὀκτάηχον.

3. «Τῷ ἕκτῳ μηνί...» 10.49
Ἰδιόμελον εἰς τὴν Λιτήν. Ἦχος α΄.

4. «Εὐαγγελίζεται ὁ Γαβριήλ...» 3.36
Δοξαστικὸν τῆς Λιτῆς. Ἦχος β΄.

5. «Τῷ ἕκτῳ μηνί...» 6.12
   «Γλῶσσαν ἣν οὐκ ἔγνω...»
   «Ἰδοὺ ἡ ἀνάκλησις...»
Στιχηρὰ Ἰδιόμελα εἰς τὸν Στίχον. Ἦχος δ΄, στιχηραρικός.

6. «Σήμερον τῆς σωτηρίας...» 2.12
Ἀπολυτίκιον. Ἦχος δ΄, χρωματικός.

7. «Ὁ μέγας Στρατηγός...» 1.55
Κάθισμα μετὰ τὴν α΄ Στιχολογίαν. Ἦχος α΄. Τὸν τάφον σου Σωτήρ.

8. «Σήμερον ἅπασα...» 2.25
Κάθισμα μετὰ τὴν β΄ Στιχολογίαν. Ἦχος γ΄. Τὴν ὡραιότητα.

9. «Γαβριὴλ ἐξ οὐρανοῦ...» 3.31
Κάθισμα μετὰ τὸν Πολυέλεον. Ἦχος δ΄. Κατεπλάγη Ἰωσήφ.

ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ Β΄ ΔΙΣΚΟΥ

1. « Ἀνοίξω τὸ στόμα μου...», «Ἀδέτω σοι Δέσποινα...», 3.22
«Βοῶ σοι γηθόμενος...», «Γνωσθήτω μοι Ἄγγελε...»,
«Δολίως μὲ φθέγγεσθαι...», « Ἀνοίξω τὸ στόμα μου...»
Εἱρμός, Τροπάρια καὶ Καταβασία τῆς α΄ Ὠδῆς τοῦ Κανόνος. Ἦχος δ΄, λέγετος.

2. «Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους...», «Ἐξέλιπεν Ἄρχων...», 3.26
«Ζητεῖς παρ᾽ ἐμοῦ γνῶναι...», «Ἡ ἐμὴ Προμήτωρ...»,
«Θεοῦ παραστάτης...», «Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους...»
Εἱρμός, Τροπάρια καὶ Καταβασία τῆς γ΄ Ὠδῆς τοῦ Κανόνος.

3. «Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ...», «Ἄγγελος πρωτοστάτης...» 4.04
«Τῇ ΚΕ΄ τοῦ αὐτοῦ μηνός...»
Κοντάκιον, Οἶκος καὶ Συναξάριον.

4. «*Εὐαγγελίζου γῆ χαράν*... Ὡς ἐμψύχῳ Θεοῦ...» 6.26
«Ὑπὲρ ἔννοιαν συλλαβοῦσα...», «Πῶς πηγάζεις γάλα...»
«Μυστικῶς ταῖς ἱεροτεύκτοις ...», «Θαυμαστὸν τῷ ἱεροφάντῃ...»
«Δανιὴλ σε ὄρος καλεῖ...», «Ὡς ἐμψύχῳ Θεοῦ...»
Εἱρμός, Τροπάρια καὶ Καταβασία, μετὰ τῶν Μεγαλυναρίων, τῆς θ΄ Ὠδῆς.

5. «Ἀγγελικῶν δυνάμεων...», «Χαῖρε κατάρας λύτρωσις...» 2.49
Ἐξαποστειλάρια. Ἦχος β΄. Τοῖς Μαθηταῖς συνέλθωμεν.

6. «Τῶν οὐρανίων ἁψίδων...», 4.38
«Ὁ Γαβριὴλ τῇ Παρθένῳ...», «Ὁ συναΐδιος Λόγος...»
Στιχηρὰ Προσόμοια εἰς τοὺς Αἴνους. Ἦχος α΄. Τῶν οὐρανίων ταγμάτων.

7. «Τὸ ἀπ᾽ αἰῶνος μυστήριον...» 5.17
Δοξαστικὸν τῶν Αἴνων. Ἦχος β΄.

8. «Ἡ Κεχαριτωμένη χαῖρε...» 35.42
Ἀναγραμματισμὸς τοῦ "Θεοτόκε Παρθένε". Μάθημα Ἰωάσαφ Δομεστίκου Βατοπαιδινοῦ (15ος αἰ.). Ἦχος α΄.

ΚΕ΄ ΜΑΡΤΙΟΥ
Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

ΔΙΣΚΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1

Στιχηρὰ Προσόμοια εἰς τὸ "Κύριε ἐκέκραξα".
Ἦχος πλ. β΄. Ὅλην ἀποθέμενοι.

Βουλὴν προαιώνιον, ἀποκαλύπτων σοι Κόρη, Γαβριὴλ ἐφέστηκε, σὲ κατασπαζόμενος, καὶ φθεγγόμενος· Χαῖρε γῆ ἄσπορε· χαῖρε βάτε ἄφλεκτε· χαῖρε βάθος δυσθεώρητον· χαῖρε ἡ γέφυρα, πρὸς τοὺς οὐρανοὺς ἡ μετάγουσα, καὶ κλίμαξ ἡ μετάρσιος, ἣν ὁ Ἰακὼβ ἐθεάσατο· χαῖρε θεία στάμνε τοῦ Μάννα· χαῖρε λύσις τῆς ἀρᾶς· χαῖρε Ἀδὰμ ἡ ἀνάκλησις· μετὰ σοῦ ὁ Κύριος.

Φαίνῃ μοι ὡς ἄνθρωπος, φησὶν ἡ ἄφθορος Κόρη, πρὸς τὸν Ἀρχιστράτηγον, καὶ πῶς φθέγγῃ ῥήματα ὑπὲρ ἄνθρωπον; μετ᾽ ἐμοῦ ἔφης γάρ, τὸν Θεὸν ἔσεσθαι, καὶ σκηνώσειν ἐν τῇ μήτρᾳ μου· καὶ πῶς γενήσομαι, λέγε μοι, χωρίον εὐρύχωρον, καὶ τόπος ἁγιάσματος, τοῦ τοῖς Χερουβὶμ ἐπιβαίνοντος; Μή με δελεάσῃς ἀπάτῃ· οὐ γὰρ ἔγνων ἡδονήν· γάμου ὑπάρχω ἀμύητος· πῶς οὖν παῖδα τέξομαι!

Θεὸς ὅπου βούλεται, νικᾶται φύσεως τάξις, φησὶν ὁ Ἀσώματος, καὶ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον διαπράττεται. Τοῖς ἐμοῖς πίστευε, ἀληθέσι ῥήμασι, Παναγία ὑπεράμωμε. Ἡ δὲ ἐβόησε· Γένοιτό μοι νῦν ὡς τὸ ῥῆμά σου, καὶ τέξομαι τὸν ἄσαρκον, σάρκα ἐξ ἐμοῦ δανεισάμενον, ὅπως ἀναγάγῃ τὸν ἄνθρωπον, ὡς μόνος δυνατός, εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα, διὰ τῆς συγκράσεως.

2

Δοξαστικὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ, Ὀκτάηχον.
Ποίημα Ἰωάννου Μοναχοῦ.

Ἦχος α΄.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι.
Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἀπεστάλη ἐξ οὐρανοῦ Γαβριὴλ ὁ Ἀρχάγγελος, εὐαγγελίσασθαι τῇ Παρθένῳ τὴν σύλληψιν·

Ἦχος πλ. α΄.

Καὶ ἐλθὼν εἰς Ναζαρέτ, ἐλογίζετο ἐν ἑαυτῷ,

Ἦχος β΄.

Τὸ θαῦμα ἐκπληττόμενος, ὅτι· Πῶς ὁ ἐν ὑψίστοις ἀκατάληπτος ὤν, ἐκ παρθένου τίκτεται!

Ἦχος πλ. β΄.

Ὁ ἔχων θρόνον οὐρανόν, καὶ ὑποπόδιον τὴν γῆν, ἐν μήτρᾳ χωρεῖται γυναικός!

Ἦχος γ΄.

Ὧ τὰ Ἑξαπτέρυγα καὶ Πολυόμματα ἀτενίσαι οὐ δύνανται, λόγῳ μόνῳ ἐκ ταύτης σαρκωθῆναι ηὐδόκησε.

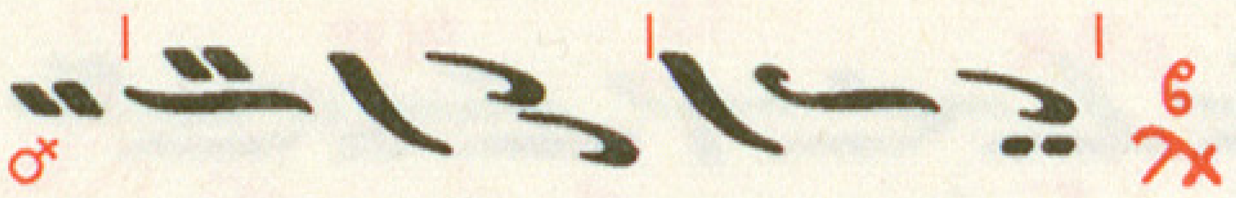

Ἀπολυτίκιον. Μέλος Ματθαίου Βατοπαιδινοῦ.

Ἦχος Δι

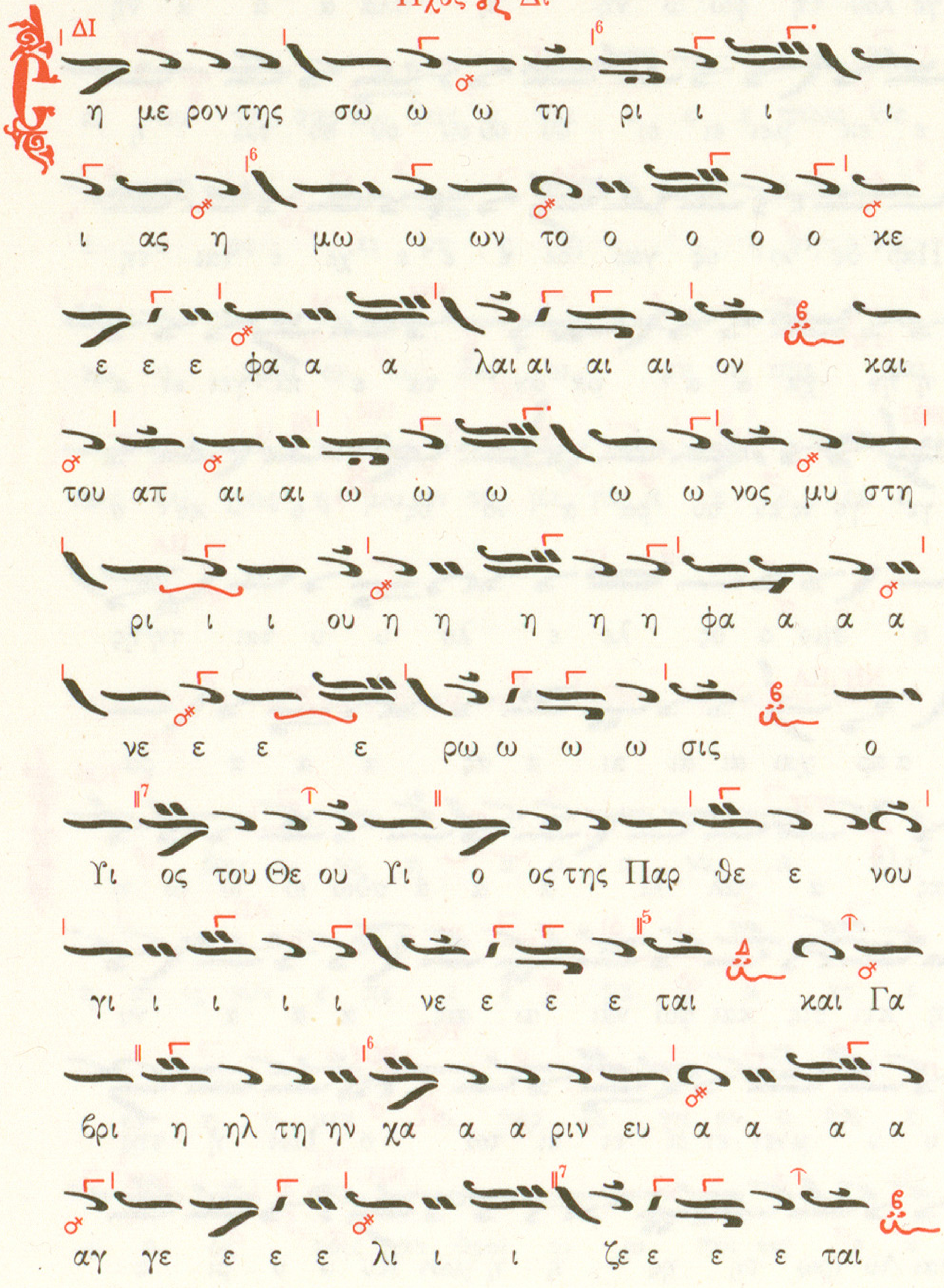

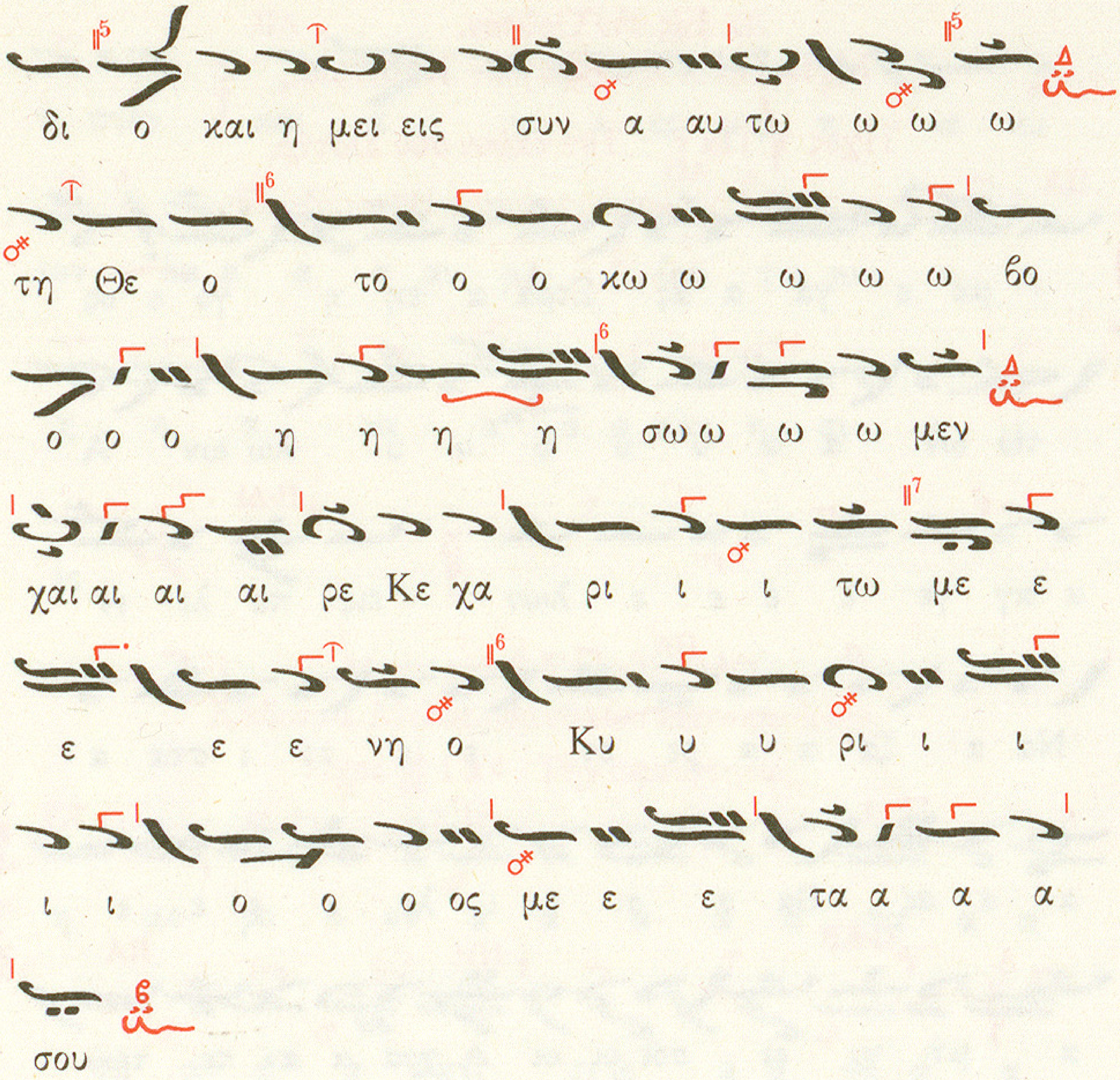
δι ο και η μει εις συν α αυ τω ω ω ω
τη Θε ο το ο ο κω ω ω ω ω βο
ο ο ο η η η η σω ω ω ω ω μεν
χαι αι αι αι ρε Κε χα ρι ι ι τω με ε
ε ε ε νη ο Κυ υ υ ρι ι ι
ι ι ο ο ο ος με ε ε τα α α α
σου